

PARLEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

**COMPTE RENDU INTÉGRAL DES INTERPELLATIONS ET
DES QUESTIONS**

INTEGRAAL VERSLAG VAN DE INTERPELLATIES EN DE VRAGEN

COMMISSION DES AFFAIRES ÉCONOMIQUES ET DE L'EMPLOI

**CHARGÉE DE LA POLITIQUE ÉCONOMIQUE, DE LA POLITIQUE DE L'EMPLOI
ET DE LA FORMATION PROFESSIONNELLE**

**COMMISSIE VOOR DE ECONOMISCHE ZAKEN
EN DE TEWERKSTELLING**

**BELAST MET HET ECONOMISCH BELEID, HET WERKGELEGENHEIDSBELEID
EN DE BEROEPSOPLEIDING**

RÉUNION DU JEUDI 5 JUILLET 2018

VERGADERING VAN DONDERDAG 5 JULI 2018

COMPTE RENDU PROVISOIRE

Non encore approuvé par les orateurs.
Ne pas citer sans mentionner la source.

VOORLOPIG VERSLAG

Nog niet goedgekeurd door de sprekers.
Niet citeren zonder de bron te vermelden.

Présidence : M. Eric Bott, doyen d'âge.

[105]

INTERPELLATIES

De voorzitter.- Aan de orde zijn de interpellaties.

[107]

INTERPELLATIE VAN DE HEER STEFAN CORNELIS

**TOT DE HEER DIDIER GOSUIN, MINISTER VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING, BELAST MET TEWERKSTELLING,
ECONOMIE EN BRANDBESTRIJDING EN DRINGENDE MEDISCHE HULP,**

**EN TOT MEVROUW CÉCILE JODOGNE, STAATSSECRETARIS VAN HET
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, BELAST MET BUITENLANDSE
HANDEL EN BRANDBESTRIJDING EN DRINGENDE MEDISCHE HULP,**

**betreffende "de studie van het HIVA (Onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving)
over de dynamiek in de arbeidsmarkt per gewest".**

TOEGEVOEGDE INTERPELLATIE VAN DE HEER PAUL DELVA,

betreffende "de hoge kantoorprijzen en de impact ervan op jobs in Brussel".

TOEGEVOEGDE INTERPELLATIE VAN DE HEER JOHAN VAN DEN DRIESSCHE,

**betreffende "de barometer van de Belgische attractiviteit en de zorgwekkende cijfers voor
het Brussels Gewest".**

[109]

De voorzitter.- Minister Didier Gosuin en staatssecretaris Cécile Jodogne zullen de interpellaties beantwoorden.

De heer Cornelis heeft het woord.

De heer Stefan Cornelis (Open Vld).- Ik baseer mij op de cijfers van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) en op een krantenartikel, waarin gewag wordt gemaakt van een jobtoename en -afname in de verschillende provincies en gewesten.

Per duizend jobs zijn er 56 bijgekomen in het Brussels Gewest, maar verdwenen er ook 55, wat leidde tot een minieme netto-toename van het aantal jobs in het Brussel Gewest van nauwelijks 0,1%.

We zien vooral in Waals- en Vlaams-Brabant een stijging in de gespecialiseerde diensten, zoals activiteiten van hoofdkantoren en consultancy, van respectievelijk 5,5% en 4,4%.

Het HIVA concludeert dat er in Brussel een belangrijk effect van interne personeelsverschuivingen is: werknemers blijven wel in dezelfde onderneming werken, maar in een vestiging in Vlaanderen of Wallonië.

Volgens het Brussels Enterprises Commerce and Industry (BECI) moeten we de redenen voor die interne verschuiving niet ver gaan zoeken. De problematische mobiliteit in het gewest zou de hoofdreden zijn voor het verhuizen van personeel naar de Rand.

Het is niet de eerste keer dat we dit onderwerp in deze commissie bespreken. In februari vorig jaar stelde ik u ook vragen over de verschuiving van arbeidsplaatsen naar de andere gewesten. Toen antwoordde u dat de redenen voor die verschuiving nog niet duidelijk waren, maar onderzocht werden door de sectorale clusters bij impulse.brussels. Zij monitoren namelijk de sectoren. U liet toen ook weten dat zij rechtstreeks contact leggen met de ondernemingen om de redenen voor het vertrek van ondernemingen objectief in kaart te brengen. Dankzij die informatie zullen we de strategieën voor het behoud van de bedrijven in het gewest kunnen analyseren.

[111]

Bent u van mening dat de aanhoudende stroom van arbeidsplaatsen van Brussel naar Vlaanderen en Wallonië problematisch begint te worden of beschikt u over andere informatie?

Ziet u de nijpende mobiliteitsproblemen in het gewest als een belangrijke factor in het wegvloeien van banen naar de Rand?

Kunt u een stand van zaken geven van het onderzoek van impulse.brussels naar de redenen voor het vertrek van ondernemingen? Kunt u een strategie ontwikkelen om de bedrijven in het gewest te

houden?

[113]

[115] **De voorzitter.**- De heer Delva heeft het woord voor zijn toegevoegde interpellatie.

De heer Paul Delva (CD&V).- De heer Cornelis focust terecht op de mobiliteitsproblemen in en rond het Brussels Gewest als mogelijke oorzaak van de beperkte toename van de werkgelegenheid. Ik bekijk dezelfde problematiek vanuit het oogpunt van de kantoorruimte.

Volgens onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven (KUL) kwamen er tussen juni 2015 en juni 2016 amper 743 arbeidsplaatsen bij in Brussel. Dat is een toename van nauwelijks 0,1%. In Vlaanderen en Wallonië was er met respectievelijk 33.000 en 16.000 nieuwe jobs een veel sterkere aangroei. Het probleem is niet zozeer dat er geen nieuwe banen worden gecreëerd in Brussel, want er kwamen in een jaar tijd 35.000 jobs bij. Die toename wordt echter bijna volledig tenietgedaan doordat er in Brussel meer dan elders banen verdwijnen. Bovendien verhuizen bedrijven en overheden jobs van Brussel naar Vlaanderen en Wallonië.

Werkgevers met meerdere vestigingen in ons land haalden in een jaar 8.000 personeelsleden weg uit Brussel. Er kwamen slechts 5.500 werknemers voor hen in de plaats. Door die interne verhuizingen verloor Brussel dus 2.500 banen. In de periode 2014-2015 ging in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een gelijkaardig aantal jobs verloren door verplaatsing van werkgelegenheid in België.

Hoe komt het dat er jobs verdwijnen in Brussel? Waarom verplaatsen bedrijven werknemers van Brussel naar de andere gewesten?

[117]

Het mobiliteitsprobleem is één van de oorzaken. Soms wordt er ook gewezen naar de hoge kantoorprijzen in het Brussels Gewest. Die liggen beduidend hoger dan in Vlaanderen en in Wallonië, wat begrijpelijk is.

Tegelijkertijd is er volgens mijn cijfers heel weinig kantoorleegstand. In het tweede kwartaal van 2017 bleef 8,8% van de Brusselse kantoorruimte onbenut. In een aantal buurten, zoals de Europese wijk, de Vijfhoek, Brussel-Noord, Brussel-Zuid en de Louizalaan bedroeg de kantoorleegstand slechts 4 à 5%. Dat is zeer weinig en bovendien het laagste peil van de laatste vijftien jaar. Hieruit blijkt dat er weinig overaanbod is, waardoor de prijs stijgt.

Bent u op de hoogte van het onderzoek van het HIVA aan de Katholieke Universiteit Leuven (KUL)?

Wat is volgens u de reden voor de beperkte toename van de werkgelegenheid in Brussel?

Klopt het dat de hoge kantoorprijzen, die het gevolg zijn van een zekere schaarste, een belangrijke reden zijn voor werkgevers of bedrijven om uit Brussel weg te trekken?

Hoeveel kantoorruimte is er nog beschikbaar in Brussel? Is er schaarste? Bent u van plan om daaraan iets te doen?

Wat zijn naast de belastingen op kantoorruimte de oorzaken van de hoge kostprijs van kantoren in Brussel?

Wat kunnen we aan dit probleem doen? Om bedrijven aan te trekken die als gevolg van de brexit uit het Verenigd Koninkrijk wegtrekken, is het belangrijk om over deze kwestie na te denken.

[119]

[121]

De voorzitter.- De heer Van den Driessche heeft het woord voor zijn toegevoegde interpellatie.

De heer Johan Van den Driessche (N-VA).- Mijn interpellatie handelt over dezelfde problematiek, maar is gesteund op andere cijfers, namelijk die van het adviesbureau Ernst & Young. Op 11 juni bracht dat adviesbureau de Barometer van de Belgische Attractiviteit uit, een jaarlijkse studie die de aantrekkelijkheid van België als investeringsland meet. Ernst & Young stelt vast dat 2017 een recordjaar was voor het aantal buitenlandse investeringen in België. Ons land trok maar liefst 215 investeringsprojecten aan, die goed waren voor 5.800 jobs. Dat is een stijging van 7,5% tegenover 2016.

Vlaanderen haalde 134 buitenlandse investeringsprojecten binnen, wat een stijging van 26% betekent tegenover 2016. Wallonië en Brussel trokken respectievelijk 44 en 37 projecten aan. Brussel verliest dus terrein tegenover 2016, toen het nog 47 buitenlandse investeringen binnenhaalde. Dat verschil is weliswaar niet enorm, maar een aantal andere cijfers uit de studie zijn dan weer wel alarmerend. We vinden in de studie van Ernst & Young namelijk ook de resultaten van de bevraging van buitenlandse investeerders. Die leren ons dat qua perceptie van de aantrekkelijkheid er toch wel een aantal opvallende regionale verschillen zijn.

[123]

Zo percipieert 51% van de ondervraagde bedrijfsleiders Vlaanderen als de aantrekkelijkste investeringsregio. Vooral Brussel is er de afgelopen vier jaar op achteruitgegaan. In 2014 bedroeg die aantrekkelijkheid namelijk 63%, in 2015 46%, in 2016 34% en in 2017 nog 29%. Dat betekent dus dat ze met meer dan de helft is afgekald.

Bij deze cijfers valt ook op te merken dat Vlaanderen de populairste regio is voor bedrijven die reeds in België actief zijn. Een interessante vaststelling is dat bedrijven die zich voor de eerste keer in België willen vestigen, in de eerste plaats blijven kiezen voor Brussel. Dat is natuurlijk positief, ook al boet onze hoofdstad sterk in aan populariteit. Terwijl die in 2016 nog 74% bedroeg, viel ze vorig jaar terug tot 44%.

Een ander aspect van die studie is de zogenaamde aantrekkelijkheidsstudie, waarin de klassieke Europese investeringssteden met elkaar vergeleken worden. Hierin stellen we vast dat de hoofdstad van Europa slechts 7% van de ondervraagden weet te overtuigen als een aantrekkelijke stad om te investeren. In deze studie staat Brussel op de voorlaatste plaats in de lijst van Europese hoofdsteden.

[125]

De perceptie van Brussel als aantrekkelijke investeringsregio blijft dalen, zowel bij bedrijven die reeds actief zijn in België als bij nieuwe bedrijven. In de commissie Economische Zaken van 16 november 2017 zei u dat de daling waarschijnlijk het gevolg is van de vele beproevingen die Brussel in 2016 doormaakte. De voortdurende afname van de economische aantrekkelijkheid van Brussel lijkt uw bewering in ieder geval niet te bevestigen. Uit uw eerdere antwoord kan ik enkel afleiden dat er nooit behoorlijk onderzoek is geweest naar de oorzaken van deze daling. Waarom is dat niet gebeurd? Wanneer kunnen we een onderzoek verwachten?

U sprak in diezelfde commissie over de Raad voor Economische Coördinatie, die alle Brusselse instellingen verenigt en waarvan de opdracht ook betrekking heeft op de aantrekkelijkheid van ons gewest. Welke instellingen zitten in die raad? Hoeveel keer werd er vergaderd sinds 1 januari 2017? Wie zit de vergaderingen voor? Welke voorstellen heeft de raad gedaan sinds 1 januari 2017? Welke acties werden verwezenlijkt?

Welke maatregelen hebt u zelf genomen sinds 1 januari 2017 om de aantrekkelijkheid van Brussel ten aanzien van de andere gewesten en de andere Europese hoofdsteden te verbeteren?

[127]

Samengevoegde bespreking

De voorzitter.- De heer De Lille heeft het woord.

De heer Bruno De Lille (Groen).- Als het gaat over de aantrekkelijkheid van Brussel, is het belangrijk om ook na te denken over de manier waarop de vragen in de studie gesteld werden. Want als het aantal mensen dat een stad aantrekkelijk vindt, in drie jaar tijd van 63% naar 29% kan zakken zonder dat er echt iets veranderd is in die stad, dan heb je een probleem.

(Opmerkingen van de heer Van den Driessche)

Vroeger waren er ook al mobiliteitsproblemen. Het klopt dat ze erger worden. Maar volgens BECI waren de mensen in 2014 heel ontevreden over de Brusselse regering, maar blijkbaar vond 63% Brussel toen nog wel aantrekkelijk. Het is niet logisch dat dat aantal nu gezakt is naar 29%. Ik stel voor dat we eens kijken naar de manier waarop de vragen gesteld werden. Misschien ligt daar het antwoord al voor een stuk.

Mijnheer Cornelis, ik hoef dat niet te zeggen want ik zit in de oppositie, maar ik vind dat eerlijk nog altijd het langst duurt.

De werkgelegenheidsgroei in Brussel bedraagt netto slechts 0,1 % voor 2015-2016. Er komen veel jobs bij, maar er zijn er ook veel die verhuizen naar andere regio's of die verdwijnen. Als ik de jobs die verhuizen naar andere regio's vergelijk met de jobs die we aantrekken, dan kom ik toch slechts op 2.500 tot 3.000 jobs. Dat betekent dat het overgrote deel van het verschil overeenkomt met jobs die verdwenen zijn.

[131]

Kunt u daar meer uitleg over geven? Bestaat er een verband tussen de bedrijven die verhuisd zijn en die verdwenen jobs? Ik kan mij voorstellen dat bij de verhuizing van een bedrijf naar Vlaanderen of Wallonië niet enkel de jobs van het bedrijf zelf meegenomen worden. Ook de werkgelegenheid bij perifere bedrijven, zoals schoonmaakfirma's, cateringbedrijven en andere toeleveranciers, verschuift en verdwijnt in Brussel. Op welke manier verklaart u dat grote verschil?

Verder had ik graag wat meer toelichting gekregen over de 8.000 jobs die uit Brussel verhuisd zijn. Over welke sectoren gaat het? Zitten daar grote bedrijven bij? In welke mate is de verhuizing te wijten aan mobiliteitsproblemen of een tekort op de kantorenmarkt? De beschikbaarheidsgraad van kantoren is momenteel heel laag. Beschikbare kantoren blijven vaak lang leegstaan, omdat ze niet meer aangepast zijn aan de hedendaagse normen. Een aantal kantoren raakt niet meer verhuurd, omdat nieuwe kantoorgebouwen passief zijn en van betere kwaliteit.

Na een drie jaar durende daling van het aantal beschikbare kantoorruimtes werd er een toename verwacht vanaf 2017. Kunt u daarbij meer toelichtingen geven? Wat is er aan kantoorruimtes voorzien?

Met de brexit in het achterhoofd vraag ik mij af of het niet mogelijk is om meer actie te ondernemen? Het gaat dan niet enkel om de grote banken. Hoe dichterbij de brexit komt, hoe vaker grote bedrijven uit het Verenigd Koninkrijk melden dat ze hun zetel daar niet zullen behouden. Kan de regering daar niet wat meer op inspelen? Wat heeft ze de laatste maanden nog gedaan op dat vlak?

[133]

De voorzitter.- Mevrouw Van Achter heeft het woord.

Mevrouw Cieltje Van Achter (N-VA).- Ik wil het hebben over de studie van het HIVA over de regionale arbeidsdynamiek van elk gewest. De analyse van de cijfers schetst een somber beeld voor ons gewest. Er kwamen in de periode 2015-2016 amper 743 jobs bij. Dat is bitter weinig in vergelijking met de andere gewesten. Het probleem is niet het gebrek aan jobcreatie. Er komen in Brussel evenveel jobs bij als in de andere gewesten, maar er verdwijnen hier veel meer banen. Daardoor stagneert de nettotoename van jobs.

De studie geeft enkel cijfers, geen verklaringen. Er is een sector die me meteen opviel, namelijk de groot- en kleinhandel. De krimp van de arbeidsmarkt in die sector is groter in Brussel en dat baart me zorgen. Het gaat immers om een sector die een belangrijke rol in ons maatschappelijk weefsel heeft. De handel laat wijken opleven. We moeten aandachtig nagaan wat er aan de hand is in de verschillende sectoren.

[135]

De studie zelf geeft geen onderliggende redenen voor die verschuiving. Natuurlijk hebben we wel al reacties gekregen van de werkgeversorganisaties BECI en VOKA. Ze wijten de verschuiving van jobs voornamelijk aan de mobiliteitsknoop in Brussel.

De gedelegeerd bestuurder van BECI spaarde de harde kritiek niet. Hij stelde dat er absoluut geen politieke visie met betrekking tot mobiliteit bestaat in onze hoofdstad. VOKA haalde ook het toenemende aantal files van en naar Brussel aan als een reden waarom sommige bedrijven nadenken over decentralisatie.

Ik hoor ook van sommige werkgevers dat het heel moeilijk is om nog mensen te vinden die bereid zijn te komen werken in de kantoren in Brussel. Daarom openen ze soms een kantoor in Gent,

Antwerpen of in andere steden. Dat is een realiteit waar we aandacht voor moeten hebben. De cijfers zijn niet rooskleurig en vergen een verklaring.

Wat is uw visie hierover? Hoe komt het volgens u dat er jobs verdwijnen uit het gewest? Wat wil u daaraan doen? Hebt u al overleg gepleegd met uw collega's om na te gaan hoe het probleem kan aangepakt worden? Hoe kan het tij gekeerd worden?

(De heer Bruno De Lille, tweede ondervoorzitter, treedt als voorzitter op)

[139]

M. le président.- La parole est à M. Bott.

M. Eric Bott (DéFI).- Je profite de ces interpellations pour soulever un point qui m'intéresse personnellement. Diverses études témoignent du fait que de moins en moins de Wallons et de Flamands viennent travailler à Bruxelles, car davantage de Bruxellois ont trouvé un emploi dans leur ville. Nous pouvons nous en féliciter, car il y a chaque mois un peu moins de chômeurs à Bruxelles. Dans le même ordre d'idées, il semblerait que davantage de Bruxellois aient trouvé un emploi dans les Régions flamande et wallonne.

Disposez-vous de chiffres corroborant les résultats de ces études ? En 2017, combien de résidents bruxellois ont-ils trouvé un emploi dans la capitale ? Combien de Bruxellois travaillent-ils en Wallonie et en Flandre ?

[141]

M. le président.- La parole est à M. Gosuin.

M. Didier Gosuin, ministre.- Vous me demandez de réagir à un article du Tijd complètement erroné, et que dénonce même l'auteur de l'étude, le professeur Ludo Struyven, qui m'a d'ailleurs écrit en ce sens. Je le cite : "Je comprends la réaction du ministre à l'article dans De Tijd. Surtout, le titre de l'article sur la première page est faux."

Il y a eu dans De Morgen un autre article, qui n'est pas cité, mais je vais le faire :

[143]

(verder in het Nederlands)

"Ook Brussel blijft een belangrijke jobmotor met gunstige gevolgen voor het hele land. Het centrum van het land kent meer jobdynamiek en meer ondernemerschap dan eender welke andere regio."

Het klopt dat we deze cijfers al meermaals hebben behandeld in deze commissie. Toch ben ik elke keer weer tevreden dat de echtheid van de cijfers bevestigd kan worden, ook al omdat men over het algemeen vooral de spectaculaire krantenkoppen onthoudt. Die dragen bij tot het fenomeen van Brusselbashing.

In werkelijkheid kunnen we bemoedigende cijfers voorleggen. De gegevens uit de studie van het HIVA bevatten verschillende systematische afwijkingen. Ten eerste wordt er geen rekening gehouden met zelfstandigen of buitenlandse werknemers. Die zijn nochtans bijzonder talrijk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest."

[145]

(poursuivant en français)

M. Ludo Struyven le reconnaît. Il déclare "même avec la seule source ONSS, nous montrerons la dynamique à Bruxelles qui demeure cachée lorsqu'on ne regarde que l'évolution nette". Les chiffres du HIVA ne concernent que les données de l'ONSS.

[147]

(verder in het Nederlands)

Er wordt dus geen rekening gehouden met zelfstandigen of buitenlandse werknemers. In Brussel, waar de tertiaire sector doorweegt in de economische activiteit, zijn er veel zelfstandigen. Dat is een specifiek kenmerk van het Brussels Gewest. De gegevens van de HIVA-studie hebben bovendien betrekking op juni 2016, de periode net na de aanslagen, de lockdown en de renovatie van de tunnels. Die moeilijke periode had een impact op de jobcreatie.

Het gebruik van de studie door de pers en de analyse die De Tijd ervan maakte, worden weerlegd door professor Ludo Struyven. Dat heeft hij me zelf laten weten. Hij bevestigde dat ook in de pers. Ik citeer: "Het centrum van het land kent juist meer jobdynamiek en meer ondernemerschap dan eender welke andere regio in het land", en verder nog: "Brussel blijft een belangrijke motor van jobaangroei".

Volgens de cijfers van de Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën van eind 2017 zijn er 104.705 ondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tegenover 101.131 een jaar eerder. Er

werden netto 4.230 ondernemingen opgericht. Dat is het officiële cijfer van de federale regering.

[149]

De recentste cijfers van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK) tonen aan dat er in dezelfde periode van 2016 - 2017 bijna 10.000 jobs werden gecreëerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Zo komen we uit op 726.350 jobs. Sinds het ontstaan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1989 waren er nog nooit zo veel jobs in Brussel. Daaruit blijkt de economische dynamiek van deze stad.

Die stijging is overigens groter in Brussel (1,4 %) dan in Vlaanderen (0,9 %) en in Wallonië (0,3 %). Dat zijn de officiële cijfers.

[151]

(poursuivant en français)

Quand vous dites qu'on a perdu 8.000 emplois, c'est exact mais, vous savez, dans l'économie, on perd sans cesse des emplois. Je pense notamment aux emplois obsolètes. Cependant, ayons l'honnêteté de lire l'étude jusqu'au bout. Elle est reprise dans le Morgen. Oui, il y a eu 8.000 emplois perdus entre 2015 et 2016 mais, dans la même période, des entreprises venant de Flandre et de Wallonie ont ramené 5.500 emplois. Le différentiel n'est donc pas de 8.000, mais de 2.500.

[153]

[155] Je suis là pour défendre Bruxelles et l'économie et je vous prie donc de vérifier les chiffres que vous utilisez. Que les chiffres soient bons ou mauvais, je le dis et je n'accepte pas que vous puissiez imaginer que j'ai poussé la Katholieke Universiteit Leuven (KUL) à me les fournir. J'aurais ainsi une influence terrible sur les professeurs d'université de la KUL ! Ce serait là m'attribuer un pouvoir surnaturel !

[157]

(verder in het Nederlands)

Als ik kijk naar de spreiding van die jobs, stel ik tot mijn tevredenheid vast dat de toename van 1,4%, of 10.000 extra jobs, vooral de Brusselaars ten goede komt.

[159]

[161] Het aantal pendelende Vlamingen en Walen dat in Brussel komt werken, neemt af. We zien dat Brusselaars steeds vaker de gewestgrenzen oversteken om te gaan werken. Voor het eerst werken er 50.000 Brusselaars in Vlaanderen.

Ik maak me niet ongerust over de verhuizingen waarover u reeds gesproken hebt. Ik meen dat die inherent zijn aan een grootstad. In Antwerpen en Luik is dit fenomeen zelfs erger.

Ik ontken niet dat mobiliteit één van de factoren is waarmee ondernemingen rekening houden, wanneer ze beslissen hun vestigingsplaats op het grondgebied te reorganiseren. Dat is de enige factor waarover men graag communiceert om een complexe realiteit eenvoudiger voor te stellen.

Wat betreft de activiteiten van het gewest om de pijnpunten van de ondernemingen te identificeren en te elimineren en om de aantrekkingskracht van het gewest te vergroten, haalt u terecht de rol van hub.brussels aan.

Een van de instrumenten waarover het Brussels Gewest beschikt om bedrijven hier te houden is de Raad voor Economische Coördinatie (REC). Ik ben de voorzitter van die raad. Daarin hebben de directeurs van de gewestelijke instellingen zitting en hebben ze contact met de ondernemingen. Hub.brussels verzorgt het secretariaat ervan en coördineert de follow-up van dossiers die als sociaaleconomisch prioritair worden beschouwd voor het gewest.

[163]

Ze zijn dat omdat er talrijke jobs op het spel staan of omdat de kans bestaat dat een bedrijf zich in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal vestigen of dat een groot Brussels bedrijf tot uitbreiding overgaat. Het kan ook gaan om ondernemingen uit een innovatieve sector of ondernemingen die hun stempel op Brussel kunnen drukken.

De economische coördinatiecel van hub.brussels heeft sinds haar oprichting, meer bepaald tussen 2005 en 2017, samen met de leden van de Raad voor Economische Coördinatie (REC), 345 dossiers verwerkt. Er werden 256 dossiers afgesloten. In 131 gevallen werd een verhuizing vermeden en slechts 14 verhuizingen vonden effectief plaats.

Die cel zorgde er ook voor dat veertig nieuwe ondernemingen die werkgelegenheid creëren, zich in het gewest hebben gevestigd. De cijfers zijn niet representatief voor de situatie van alle bedrijven in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar hebben betrekking op 25.000 behouden Brusselse jobs.

Naast individuele dossiers worden ook de globale problemen waarmee bedrijven kampen samen met de leden van de REC besproken om tot concrete oplossingen te komen. Jaarlijks wordt een lijst opgesteld van de belangrijkste problemen waarmee bedrijven die gevestigd zijn in ons gewest of

zich hier willen vestigen, te kampen hebben. Het gaat veelal om problemen met de toepassing van de regelgeving en om administratieve praktijken. Die lijst wordt voorgelegd aan de leden van de REC en aan de regering. Het is onze intentie om enkele van die problemen binnen het jaar op te lossen. Mobiliteit is daarbij een van de terugkerende aandachtspunten.

[165]

Sinds 1 januari 2017 is de REC zes keer bijeengekomen voor plenaire vergaderingen en twee keer voor werkgroepen. In de afgelopen achttien maanden werden dertig bedrijfsdossiers besproken.

Ik verwijs ook nog naar de jaarlijkse enquête bij de leden van de gewestelijke clusters van hub.brussels, die het mogelijk maakt deze analyse aan te vullen voor een bepaald segment van de Brusselse ondernemingen, voornamelijk innovatieve kmo's.

Van de vijf punten die een belemmering vormden voor de 448 ondernemers die geraadpleegd werden in 2017, hadden de kernpunten betrekking op financiering. Het ging meer bepaald om de financiering van start-ups, kapitaal aantrekken of eigen investeringen gebruiken, financieel risico, investeerders zoeken, tijdgebrek, werklast, langetermijndenken, klanten vinden, hr-management, wijzigingen van de regelgeving, de behoeften van de markt en klantenopportuniteiten identificeren en de cashflow. Dat zijn de punten waarop hub.brussels zijn begeleiding toespitst om de ondernemers die het begeleidt een zo groot mogelijke toegevoegde waarde te bieden. Mobiliteit wordt niet vermeld in die lijst, maar dat was evenmin het geval bij de enquête in 2016.

Wat de interpellatie van de heer Delva betreft, valt het probleem van de bedrijvensvlucht naar regio's buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet te herleiden tot louter hoge kantoorprijzen.

[167]

We kunnen echter niet ontkennen dat de huurprijzen in Brussel, net zoals in andere Europese hoofdsteden, aanzienlijk hoger zijn dan in het hinterland. Ik moet hieraan toevoegen dat een groot aantal bedrijven wordt opgericht en doorgroeit in Brussel. Sommige daarvan worden zelfs zo groot dat ze niet genoeg plaats meer vinden. Daarom spant citydev.brussels zich al enkele jaren in om Brusselse bedrijven meer bedrijfspanden aan te bieden. Het is de bedoeling om met dat aanbod bedrijven te volgen doorheen hun hele groeiproces: van incubatiecentrum tot industriezones voor kleine ondernemingen en grote industrieterreinen.

Dat aanbod volstaat echter niet om tegemoet te komen aan de Brusselse vraag. Vrije bedrijfsruimte is in Brussel immers schaars. Volgens de laatste cijfers, die werden gepubliceerd in het overzicht van het kantorenpark, is het kantorenpark van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de laatste drie tot vier jaar ingekrompen met 12.760.000 m². Ondanks die krimp blijft de commerciële leegstand stabiel op 1 miljoen m², wat overeenkomt met een leegstandspercentage van 7,9%. Enerzijds valt

dat percentage te verklaren door de vermindering van de oppervlakte als gevolg van de herstructurering van grote kantoorcomplexen, anderzijds door de omvorming van kantoren tot gebouwen met andere functies, voornamelijk woningen en collectieve infrastructuur.

[169]

De inkrimping van het kantorenpark kan ook worden verklaard door de vermindering van de ruimte per werknemer bij de bedrijven. In een traditioneel kantoor was een bruto-oppervlakte van 20 tot 25 m² per persoon redelijk. Veel werknemers beschikten over een eigen, gesloten kantoor en er waren meerdere, grote lobby's. De trend van de landschapskantoren doet ons uitkomen bij 15 m² per persoon. Er is dus geen vermindering van het aantal Brusselse werknemers, maar eerder een reorganisatie van de door hen gebruikte ruimte.

In alle Europese hoofdsteden zijn de huurprijzen voor kantoren duurder dan in het hinterland. Dat geldt ook voor Brussel. De redenen daarvoor zijn de schaarste aan terreinen en de kostprijs ervan, de inkrimping van het kantorenpark die de huurprijzen de hoogte indrijft, en het prestige en het belang van een vestiging in het Brussels Gewest. Er is dus een grote vraag voor een beperkt aanbod.

[171]

(poursuivant en français)

Où se situent ces 8.000 emplois ?

[173]

(verder in het Nederlands)

Volgens De Morgen gaat het om schoonmaakbedrijven, financiële instellingen, groothandelaars en openbare besturen.

[175]

(poursuivant en français)

Voilà les secteurs prioritaires, mais de la destruction, il y en a et en aura toujours ! Il y en a en Flandre, il y en a en Wallonie, il y en a en France, il y en a aux États-Unis... Même chez Trump, on détruit des emplois. Mais il y en a d'autres qui se créent.

(Remarques)

À Bruxelles, il y en a plus qui se créent qu'il n'en disparaît. Cela, c'est la vérité des chiffres ! Ce sont les chiffres de l'étude et ce sont les chiffres transmis par le gouvernement fédéral. Évidemment, si on doute de la réalité des chiffres du gouvernement fédéral, alors il faut s'adresser à ce dernier et l'interroger sur la diffusion de chiffres erronés concernant Bruxelles.

[179]

M. le président.- La parole est à Mme Jodogne.

Mme Cécile Jodogne, secrétaire d'État.- Je continuerai en répondant aux questions qui se rapportent aux investissements étrangers.

[181]

U vraagt welke invloed de situatie van de kantorenmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft op het beleid om buitenlandse investeerders aan te trekken, zoals in het kader van de brexit.

De prijs en de beschikbaarheid van Brusselse kantoorruimte ten opzichte van andere hoofdsteden zijn overtuigende argumenten die wij naar voor schuiven. De kostprijs per vierkante meter kantooroppervlakte is drie keer goedkoper in Brussel dan in Londen, twee keer goedkoper dan in Parijs en anderhalve keer goedkoper dan in Frankfurt. Die cijfers worden gestaafd door verschillende studies van makelaars, zoals de Global Cities Index.

Ik herinner u eraan dat ik het initiatief heb genomen om in samenwerking met Brussels Studies Institute (BSI) een webportaal Business2Belgium te lanceren in de eerste helft van 2017. Dat webportaal bevat alle nuttige informatie over de beschikbare kantoorruimte in en rond Brussel. Van die gebouwen bevindt 80% zich in het Brussels Gewest. Het portaal biedt bijgevolg een nuttige bron van informatie voor bedrijven die overwegen om naar ons grondgebied te verhuizen.

De website biedt aan potentiële klanten ook de mogelijkheid om rechtstreeks contact op te nemen met de beheerders of eigenaars van gebouwen. Vroeger ontbrak het ons aan een hulpmiddel om een overzicht te hebben van de beschikbaarheid, de kwaliteit en vooral de prijs van kantoorruimte in Brussel.

[183]

Dit portaal vormt dus een aanvulling op het scala aan hulpmiddelen dat beschikbaar is voor mijn

diensten en wordt naast de gebruikelijke informatiekkanalen van Brussels Invest & Export (BIE) gebruikt, voor elk initiatief dat erop gericht is om buitenlandse bedrijven te overtuigen om zich in Brussel te vestigen.

Met betrekking tot de vragen van de heer Van den Driessche kan ik zeggen dat ook ik kennis heb genomen van de bevraging van Ernst & Young bij 202 bedrijfsleiders, die al dan niet in België gevestigd zijn. Meer weet ik niet over die bevraging, behalve dat de meerderheid van de respondenten aanduidde de functie van financieel directeur te vervullen. Aangezien de methodologie relatief vaag is, zult u wel begrijpen dat de cijfers met de nodige voorzichtigheid behandeld moeten worden.

Toch moeten we er aandacht voor hebben, aangezien de resultaten wijzen op een daling van de perceptie van Brussel als aantrekkelijke regio bij de ondernemers in 2017. Dat stemt overeen met de daling die al in 2016 werd opgemerkt. Het aantal mensen dat Brussel als het meest aantrekkelijke gewest van het land beschouwt, is in deze enquête inderdaad gedaald van 63% naar 29% tussen 2015 en 2018.

[185]

Ik merk echter op dat de daling niet lineair is, aangezien het ging om 35% in 2014 en om 29% in 2012. Dat komt volledig overeen met de huidige situatie. Ook in Vlaanderen is de ontwikkeling niet lineair. U haalde de ontwikkeling van de aantrekkelijkheid van het Vlaams Gewest ook al aan in uw vraag. De score daalde van 34% naar 17% tussen 2014 en 2017. Daarvoor zijn geen sluitende verklaringen.

Waarschijnlijk is deze instabiliteit te wijten aan de zwakke onderzoeksgegevens van Ernst & Young. Dat blijkt trouwens uit de methodologienota die ons op het einde van het rapport wordt voorgeschied.

Vorig jaar heb ik inderdaad gezegd dat de daling zou kunnen voortvloeien uit de problemen als gevolg van de terroristische aanslagen die Brussel in 2016 troffen. Het is mogelijk dat de gevolgen van die tragische gebeurtenis nog steeds voelbaar zijn. Hoewel de cijfers met betrekking tot de komst van nieuwe bedrijven wel licht gedaald zijn ten opzichte van 2016, blijven ze grotendeels positief voor 2017.

[187]

In 2017 haalde het gewest de op één na beste score van de voorbije elf jaar. Per slot van rekening is dat wat telt. Het aantal bedrijven dat zich daadwerkelijk in Brussel vestigt, weegt zwaarder door dan de aantrekkelijkheid die tijdens een onderzoek wordt vastgesteld.

Het verband dat in de bevraging wordt gelegd tussen de aantrekkelijkheid en de daadwerkelijke inplanting van bedrijven, is niet overtuigend. Zoals ik eerder al zei, wordt de peiling soms tegengesproken door het aantal nieuwe bedrijven dat zich in Brussel vestigt. Het gewest trok in 2016 immers een recordaantal nieuwe ondernemingen aan. Anderzijds is het aantal nieuwe bedrijven in Vlaanderen, dat aantrekkelijker zou zijn geworden, in dezelfde periode van 143 naar 106 gedaald.

Op uw vraag naar meer informatie over de Raad voor Economische Coördinatie gaf minister Gosuin daarnet al antwoord.

Mijn medewerkers voerden naar aanleiding van de resultaten van vorig jaar wel degelijk een onderzoek uit naar de aantrekkelijkheid van Brussel. Dat vond in mei plaats en was gericht op de tevredenheid van buitenlandse investeerders die zich in Brussel hebben gevestigd.

[189]

De bevroegde investeerders geven Brussel een gemiddelde score van zeven op tien. Slechts 5% van hen betreurt zijn of haar keuze om zich in het Brussels Gewest te vestigen. Het onderzoek werd gevoerd bij veertig ondernemingen die minder dan vijf jaar in Brussel gevestigd zijn, hetzij 8% van de ondernemingen.

U vraagt naar de maatregelen die sinds 1 januari 2017 werden genomen om de aantrekkelijkheid van Brussel ten opzichte van andere Europese regio's en hoofdsteden te verbeteren. De promotie van de troeven van Brussel bij buitenlandse investeerders is voortaan een opdracht van het nieuwe agentschap hub.brussels. Dat is belangrijk aangezien de teams die met de opdracht belast zijn, zich nu ook fysiek dicht bij hun collega's van het vroegere Atrium Brussels bevinden. Zo kan er efficiënt gewerkt worden aan de aantrekking van kwaliteitsvolle handelsmerken.

Hetzelfde geldt voor de experts in bedrijfsadvies die voorheen bij impulse.brussels werkten. Hun aanwezigheid in hetzelfde gebouw als de incubator voor buitenlandse investeerders is een goede zaak voor de investeerders tijdens hun eerste maanden in Brussel. Ik denk dan vooral aan de verwelcoming van kandidaat-investeerders in Brussel. Voor de prospectie van buitenlandse investeerders werden 34 acties gevoerd voor in totaal 976 mensen, destijds op initiatief van Brussels Invest & Export, nu op dat van hub.brussels.

[191]

Sinds begin 2018 werden door het Invest Team 17 buitenlandse initiatieven georganiseerd voor in totaal 500 mensen. Een seminarie over de brexit en de troeven van Brussel in dat verband bracht in februari tientallen zakenlieden bijeen in Tokio. Er werden ook acties opgezet in Londen, Singapore, Shenzhen, Peking, New York, Washington, Canada enzovoort.

[193]

(poursuivant en français)

Si vous le souhaitez, je peux vous fournir tous les chiffres dans la réponse, mais il serait fastidieux de vous faire la liste de toutes les actions que nous avons entreprises ces deux dernières années aux quatre coins du monde.

[195]

(verder in het Nederlands)

Dagelijks zijn onze 34 economische handelsattachés over de hele wereld op zoek naar opportuniteiten. Ze krijgen daarvoor de steun van lokale consultants.

Eind dit jaar zullen we een belangrijke campagne voeren in Londen. Dat heb ik u reeds gezegd. Die campagne richt zich tot de financiële en verzekeringssector, de farmaceutica en de audiovisuele sector. De bedoeling is om Brussel te promoten bij Britse ondernemingen die binnen de Europese Unie (EU) moeten verhuizen ten gevolge van de brexit. We moeten die campagne op het gepaste moment van start laten gaan, in functie van de vorderingen van de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk. We denken aan de maand oktober, omdat de onderhandelingen dan normaal gezien afgerond zullen zijn.

[197]

[199] **De voorzitter.**- De heer Cornelis heeft het woord.

De heer Stefan Cornelis (Open Vld).- Een persbericht over een studie kan heel wat teweegbrengen. Ik ben heel blij dat de minister en de staatssecretaris een heel genuanceerd antwoord hebben gegeven. Ik ben er ook van overtuigd dat de federale cijfers kloppen. Heeft Churchill niet gezegd dat men onwaarheden, leugens heeft en, als het echt niet anders kan statistieken, om het eigen gelijk te bewijzen?

De regering voert een sterk beleid, waarmee zij het Brussels Gewest uitbouwt tot een emancipatiemachine, ook voor ondernemingen die hier van start gaan en daarna doorgroeien tot buiten onze 'administratieve' grenzen. Het is weinig zinvol om statistieken te maken over economie binnen administratieve grenzen. Ik ben er voorstander van om het metropolitaanse principe te hanteren. Als je de voormalige Belgische provincie Brabant als basis neemt en dan de verschillende cijfers vergelijkt, dan zou je met heel positieve cijfers naar buiten kunnen komen. Het verhaal is dus inderdaad heel genuanceerd.

Mijn interpellatie ging vooral over het mobiliteitsprobleem. Ik besef dat de voorzitter dat minder als een probleem ziet, terwijl verschillende organisaties al meerdere jaren het dossier van de mobiliteit en dan vooral de moeilijke bereikbaarheid van onze stad aankaarten. De bereikbaarheid van een stad is cruciaal. Inderdaad, om de handel te laten bloeien, moet de stad een kruispunt zijn waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.

[203]

Dat moet een voortdurend aandachtspunt zijn. Het gewest mag geen puur residentieel gewest worden; er moet een evenwicht zijn. Je weet nooit hoe de financiering van het gewest evolueert en dan komen we terug uit op de administratieve grenzen. Als ooit de vennootschapsbelastingen of de btw geregionaliseerd worden, moeten we toch klaarstaan om de portefeuilles van het gewest te bewaken.

[205]

De voorzitter.- Onze vaststellingen in verband met de mobiliteitsproblemen zijn dezelfde, maar onze oplossingen zijn misschien anders.

De heer Delva heeft het woord.

[207]

De heer Paul Delva (CD&V).- Onze vergadering bewijst dat het nuttig is om een parlementair debat te voeren over informatie, die verspreid wordt, zodat wij die goed kunnen interpreteren. Ik begrijp uit het antwoord van de minister dat de aangehaalde cijfers uit het krantenartikel correct zijn, maar dat ze onvolledig en achterhaald zijn. Ze zijn onvolledig, omdat de zelfstandigen en de buitenlandse werknemers niet in de cijfers opgenomen zijn. Ze zijn achterhaald, omdat de cijfers betrekking hebben op de periode tot juni 2016 en we in november 2015 en maart 2016 geconfronteerd werden met een lockdown en met aanslagen. Door die twee elementen weerspiegelen de cijfers onvoldoende de realiteit.

De minister geeft aan dat er interne verschuivingen in bedrijven zijn. Er verdwijnen 8.000 jobs naar Vlaanderen en Wallonië, maar we recupereren er 5.500. Het nettoverlies van 2.500 klopt volledig. Ik heb dat ook zo aangegeven in mijn vraag.

[209]

Ik noteer dat er vandaag 726.000 banen zijn in het Brussels Gewest en dat dat er sinds de oprichting van het gewest nooit meer zijn geweest. Dat is natuurlijk een positieve evolutie.

Ik heb straks nog een vraag voor de minister over het aantal Brusselaars dat in Vlaanderen en Wallonië werkt. Het klopt dat het aantal pendelaars uit Vlaanderen en Wallonië in Brussel daalt, maar dat komt natuurlijk doordat almaar meer Brusselaars in het gewest aan het werk zijn. Dat is op zich natuurlijk waardevol.

Ik had u specifieke vragen gesteld over de kantoorruimte. Volgens mijn cijfers staat 8,8% van de kantoren leeg, de minister had het over 7,9%. Er is natuurlijk altijd de natuurlijke leegstand, net zoals er altijd een minimumpercentage werklozen bestaat. Me dunkt dat die 7,9% een absolute drempel. Het klopt dat er kantoorruimtes worden omgebouwd tot woongelegenheden.

De prijzen in Brussel liggen hoog voor binnenlandse bedrijven, maar voor buitenlandse bedrijven blijken ze een troef. Brussel is blijkbaar veel goedkoper dan de rest van Europa. Dat kan een goede zaak zijn in het kader van de brexit.

Ik wil er nog aan toevoegen dat we de redenen voor het verdwijnen van banen zoals de dure kantoren en de mobiliteitsproblemen in kaart moeten blijven brengen. We hebben niet de luxe om daar lichtzinnig overheen te gaan.

[211]

De heer Johan Van den Driessche (N-VA).- Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de vele cijfers, die we zullen bestuderen. Toch storen een aantal zaken me in uw antwoord. Ik zal me beperken tot de bewering dat er meer jobs gecreëerd worden dan dat er verdwijnen. Dat betekent geenszins dat we ons geen zorgen hoeven te maken. We moeten eerder onderzoeken waarom er jobs verdwijnen of naar Vlaams-Brabant en Waals-Brabant verhuizen. Het gaat ongetwijfeld deels om een normale evolutie, maar daar heb ik het niet over. Ik wil me toespitsen op de jobs die om abnormale redenen verdwijnen. Specifiek onderzoek naar de echte redenen voor de verdwijning van die jobs is noodzakelijk.

Het beleid moet zich concentreren op het banenverlies dat we misschien nog onder controle kunnen krijgen. Dat zou blijk geven van goed beleid, in tegenstelling tot de eenvoudige vaststelling dat er geen probleem is omdat er minder banen verdwijnen dan dat er worden gecreëerd. Bedrijfsleiders laten me persoonlijk weten dat ze hubs creëren in de Rand om te vermijden dat de werkplek van hun werknemers onbereikbaar zou worden. We moeten die ontwikkeling in het oog houden, want banen die uit Brussel verdwijnen, komen meestal niet meer terug.

[213]

Ik heb nog een opmerking over de studie van Ernst & Young. Het aantal nieuwe investeringen in een bepaald jaar en het inschatten van de capaciteit van het gewest om toekomstige investeringen aan te trekken, zijn twee totaal verschillende zaken. Een beslissing om te investeren dateert van

minstens een jaar voordat die investeringen effectief plaatsvinden. We mogen niet blind zijn voor het feit dat tussen 2014 en 2016 het Brussels Gewest duidelijk minder aantrekkelijk werd om in te investeren. We moeten kijken welke de oorzaken zijn en hoe we de trend kunnen keren.

De studie van de KU Leuven bevat trouwens een belangrijke opmerking. Wie voor het eerst investeert in het Brussels Gewest, blijkt zich wel bewust te zijn van het mobiliteitsprobleem, maar denkt dat het wel zal meevallen. Zodra een bedrijf zich in Brussel heeft gevestigd, stelt het echter vaak vast dat het probleem groter is dan aanvankelijk gedacht. We moeten daarop inspelen, anders zullen we de trend niet kunnen ombuigen.

[215]

Mevrouw Cieltje Van Achter (N-VA).- Ik lees dat u boekhoudster bent geweest en twijfel er dan ook niet aan dat u zeer goed met cijfers kunt omgaan. Ik merk echter ook dat u er zeer creatief mee omspringt.

U haalt er plots andere cijfers bij om de cijfers uit de studie waarvan sprake, in een ander daglicht te plaatsen. De cijfers zijn echter wat ze zijn. We hebben ze dan ook exact aangehaald, samen met de bijhorende commentaren. Ze lijken me dan ook moeilijk in twijfel te trekken.

U haalt er plots de expats bij, wanneer u het over de werkloosheid hebt. We kunnen echter onmogelijk met andere steden of regio's vergelijken, als u de cijfers voor het Brussels Gewest op een andere manier berekent. De ene keer trekt u de cijfers van de federale overheid in twijfel, de andere keer staat u erachter, al naargelang het u uitkomt. Dat maakt het debat er niet gemakkelijker op.

U bent helaas niet ingegaan op de redenen van het banenverlies en dat kunnen we ons niet veroorloven. We moeten de cijfers bestuderen. De jaren 2014-2015 en 2015-2016 zijn in de studie opgenomen. Dat was nog voor de aanslagen. We hebben nu twee jaar achter de rug met een gelijkaardige trend. Ik denk dat we daar niet lichtzinnig mee mogen omspringen.

- De incidenten zijn gesloten.

[219]

INTERPELLATION DE MME MARION LEMESRE

À M. DIDIER GOSUIN, MINISTRE DU GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE, CHARGÉ DE L'EMPLOI, DE L'ÉCONOMIE ET DE LA

LUTTE CONTRE L'INCENDIE ET L'AIDE MÉDICALE URGENTE,

concernant "la transmission et la reprise d'entreprises en Région bruxelloise"

[221]

M. le président.- La parole est à Mme Lemesre.

Mme Marion Lemesre (MR).- À Bruxelles, comme le rappelle le Small Business Act pour l'Europe (SBA), 31% des entrepreneurs ont plus de 50 ans et 12% plus de 60 ans. Un véritable défi pour le futur de l'économie bruxelloise ! En effet, plus de 37.000 entreprises devront trouver un nouveau propriétaire dans la décennie à venir. Près de 147.000 emplois risquent de disparaître, ce qui est loin d'être anecdotique !

Plus largement, 30% des entreprises familiales belges seraient confrontées au problème de la transmission de la direction ou du patrimoine. Sont identifiés comme freins principaux à la transmission d'entreprise : le manque de préparation du cédant, la difficulté d'établir une valorisation crédible, le manque d'expertise et l'absence de recours à une consultance externe, le manque d'expérience ou de fonds propres du successeur. Nous pouvons facilement en déduire que ces freins s'appliquent également à la transmission d'entreprise entre proches.

Pour pallier ces difficultés, les ambitions du SBA étaient claires : sensibiliser le public à la transmission et au repreneuriat, mettre en place des plates-formes numériques de transmission d'entreprise, développer des projets de reprise d'entreprise sous forme de coopératives et, enfin, accompagner ces efforts par la réforme des aides à l'expansion économique. Cette dernière visait, selon vos ambitions, à permettre notamment l'octroi d'aides aux candidats repreneurs pour réaliser, entre autres, des missions de consultance ou un diagnostic de la reprise.

Deux outils étaient également mobilisés : le HUB Transmission de Brussels Enterprises Commerce and Industry (BECI - Chambre de commerce et union des entreprises de Bruxelles) et le site BruTrade.be. Le premier visait à faciliter la rencontre entre l'offre et la demande de transmission et le repreneuriat d'entreprise, en associant à la démarche un panel de partenaires privés.

[223]

Le second consiste en une plate-forme en ligne destinée à mettre en relation les exploitants désireux de remettre leur entreprise et les candidats repreneurs.

Parallèlement, la reprise de l'entreprise est un autre levier qui doit être facilité lorsque la chose est

possible et souhaitée par les enfants du chef d'entreprise. Malheureusement, c'était loin d'être facile. En effet, les entrepreneurs qui souhaitaient transmettre leur entreprise à leurs enfants tout en en gardant le contrôle devaient auparavant se soumettre à une série de constructions compliquées, souvent synonymes de nombreuses obligations, comme la publication de l'acte constitutif ou des comptes annuels.

Les différents types de construction utilisés étaient par exemple la création d'une nouvelle société, la création d'une société civile professionnelle ou le recours à une fondation néerlandaise appelée "stichting administratiekantoor".

Voilà pourquoi le ministre fédéral de la Justice a décidé, dans le cadre de la future réforme du droit des sociétés, de mettre en place une série de nouvelles mesures. Parmi celles-ci, citons la possibilité d'offrir la majorité des actions à ses enfants tout en conservant la majorité des voix, l'assouplissement des conditions de sortie des enfants qui ne sont pas intéressés par l'entreprise, la possibilité de faire don de la plupart des actions en conservant tout de même la majorité des bénéfices et, enfin, la garantie de ne pas être licencié par ses enfants.

Monsieur le ministre, il est mentionné dans le SBA qu'en "2019, le "repreneuriat" sera perçu de manière aussi positive que l'entreprenariat "starter". Pensez-vous pouvoir maintenir cette affirmation à présent que nous sommes dans le second semestre de 2018 ?

Quels ont été les résultats de l'activité de sensibilisation et d'information du guichet unique 1819 autour de cette matière ? Pouvez-vous témoigner d'un accroissement significatif du nombre de reprises d'entreprise depuis le lancement de leur mission ?

Avez-vous pu concrétiser votre ambition d'organiser, en collaboration avec les deux autres Régions du pays, une Semaine de la transmission ? Si oui, quels ont été les résultats de cette collaboration ?

Qu'avez-vous retenu de l'évaluation du projet Hub Transmission ? Quelles leçons en avez-vous tirées pour la rédaction du Small Business Act ?

[225]

Le site de BruTrade, que vous décriviez comme dépassé et coûteux en réponse à une première question parlementaire de mars 2017, a vu son financement arrêté. Cela apparaît sur le site 1819.brussels, qui précise que "suite à des évolutions technologiques, il a fallu prendre la décision de ne pas réinvestir dans BruTrade". Quelles étaient ces évolutions ? Avez-vous décidé d'investir dans un autre outil similaire ? Le site 1819.brussels conseille pour le moment de se référer aux sites wallons et flamands, ce qui est pour le moins déconcertant sinon préjudiciable à la promotion de la reprise des entreprises bruxelloises. Où en sont les partenariats avec ces plates-formes wallonnes et

flamandes ? Une proposition devait vous être soumise. A-t-elle retenu votre attention ?

Quels liens seront-ils créés entre cette réforme ainsi que les nouvelles possibilités de transmission qu'elle met en place et le Small Business Act ? Aucun mécanisme d'accompagnement spécifique ne semble être prévu pour la transmission d'entreprise à ses propres enfants, alors que souvent, elle contribue à la protection d'un certain savoir-faire. Dans le cadre de l'ordonnance relative aux aides pour le développement économique des entreprises, pourquoi avez-vous décidé de ne pas inclure des aides visant à encourager le mode de transmission des parents aux enfants ? Cette solution, souvent la plus aisée à concevoir pour les patrons d'entreprises familiales, devrait pourtant faire l'objet d'une attention particulière.

Vous expliquiez, toujours en mars 2017, que la bourse octroyée à un candidat repreneur dans le cadre de l'ordonnance relative aux aides pour le développement économique pourrait être utilisée pour couvrir un premier diagnostic de la reprise. Cette mesure s'applique-t-elle également aux enfants qui reprendraient l'entreprise d'un de leurs parents ?

[227]

M. le président.- La parole est à M. Gosuin.

M. Didier Gosuin, ministre.- Votre première question porte sur un objectif du SBA pour l'année 2019. Comme nous sommes en juillet 2018, je ne commenterai pas cette question.

Votre seconde question émet l'hypothèse qu'un renforcement du service d'information et de sensibilisation 1819 aurait un effet mesurable, en moins de deux ans, sur un "accroissement significatif du nombre de reprises", alors que ce renforcement porte sur l'entièreté du service 1819, toutes thématiques confondues, et qu'il est évidemment impossible de mesurer l'impact singulier d'une activité comme celle-là sur l'activité de reprise en elle-même, sur un temps aussi court.

Votre troisième question porte sur la Semaine de la transmission. Je peux vous confirmer qu'elle a été organisée en octobre passé en collaboration avec les Régions wallonne et flamande. À Bruxelles, dix-sept événements ont été organisés durant cette semaine (ateliers de travail, séances d'information, rendez-vous individuels...), avec la participation d'acteurs privés et publics. La liste des événements est annexée ; je l'ai transmise au secrétariat. Environ 400 personnes y ont participé.

Un événement commun a été organisé par les trois Régions pour les intermédiaires de la transmission des trois Régions. Ils ont échangé sur les bonnes pratiques en matière d'accompagnement à la transmission. Enfin, cette semaine a été l'occasion de sensibiliser à la transmission 8000 entrepreneurs de plus de 55 ans. Comme vous le savez, cet enjeu se prépare en plusieurs années.

Reconduit pour une seconde année, le HUB Transmission est toujours en cours. La première évaluation avait déjà fait l'objet d'une réponse lors d'une précédente question. L'évaluation de la deuxième année pourra vous être résumée dès qu'elle sera disponible.

En ce qui concerne les plate-formes de transmission, à la suite de négociations dans les Régions flamande et wallonne, un accord a été conclu avec la Sowaccess pour le développement d'une plate-forme bruxelloise en lien avec le portail www.affairesasuvivre.be.

[229]

En 2017, nous avons travaillé à un accord de licence qui nous permet de disposer d'une base de données sur les entreprises typiquement bruxelloises à reprendre ou à vendre, tout en nous donnant la possibilité de faire le lien avec la Région wallonne. La plate-forme, actuellement en développement, sera lancée lors de la Semaine de la transmission, en octobre 2018. Deux autres mesures reprises dans le SBA favorisent la transmission :

- en ce qui concerne la sensibilisation, l'appel à projets "accompagnement à la mise en œuvre du SBA 2018", qui est encore ouvert, vise les projets liés à cette thématique. Ceux-ci sont complémentaires aux actions entreprises par le service 1819. Nous n'avons pas encore été informés de demandes spécifiques sur la transmission intrafamiliale, mais l'avantage d'un appel à projets est aussi de faire remonter les projets du terrain. En Région bruxelloise, notons tout de même l'existence, à l'Institut catholique des hautes études de commerce (Ichech), de la chaire Familles en entreprises, qui organise ce type de travail ;

- dans le cadre des aides aux entreprises, la bourse de préactivité, réformée, comportera une déclinaison pour le repreneuriat, c'est-à-dire pour les situations où un nouvel entrepreneur reprend une entreprise au lieu de la créer. Le subside permettra de couvrir les frais de diagnostic de reprise, pour aider ces repreneurs à s'assurer qu'ils achètent en connaissance de cause et pour leur fournir des conseils utiles.

Le projet d'arrêté sera présenté au gouvernement le 12 juillet et l'aide sera opérationnelle au premier semestre 2019. Cette aide ne vise pas un type de repreneur spécifique, intrafamilial ou non. Il peut, par exemple, s'agir d'un enfant de l'entrepreneur s'il entre dans les conditions prévues dans le cadre de l'aide. Nous essayons de prendre des mesures générales qui s'adressent à différents publics.

[233]

M. le président.- La parole est à Mme Lemesre.

Mme Marion Lemesre (MR).- Je vous remercie de vos réponses claires.

[235]

- *L'incident est clos.*

[237]

MONDELINGE VRAGEN

De voorzitter.- Aan de orde zijn de mondelinge vragen.

[239]

MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW HANNELORE GOEMAN

**AAN DE HEER DIDIER GOSUIN, MINISTER VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING, BELAST MET TEWERKSTELLING,
ECONOMIE EN BRANDBESTRIJDING EN DRINGENDE MEDISCHE HULP,**

betreffende "het alternerend leren in Brussel".

De voorzitter.- Bij afwezigheid van de indiener, die verontschuldigd is, wordt de mondelinge vraag geacht te zijn ingetrokken.

[241]

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PAUL DELVA

**AAN DE HEER DIDIER GOSUIN, MINISTER VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING, BELAST MET TEWERKSTELLING,
ECONOMIE EN BRANDBESTRIJDING EN DRINGENDE MEDISCHE HULP,**

betreffende "de Franstalige Brusselaars tewerkgesteld in Vlaanderen".

[243]

De voorzitter. - De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva (CD&V). - U had het daarstraks over de nieuwe jobs in Brussel, Vlaanderen en Wallonië.

In Vlaanderen werken 2,2 miljoen mensen, van wie er 50.000 in Wallonië wonen en 41.000 in Brussel. Het aantal jobs in Vlaanderen neemt toe en het Vlaams Gewest heeft een werkloosheidsgraad van 6%, wat ongeveer het structurele minimum moet zijn. Ik betwijfel dat de werkloosheidscijfers nog ver onder dat percentage kunnen dalen. Tegelijkertijd verlaten veel Vlamingen binnen de komende tien jaar de arbeidsmarkt, omdat ze met pensioen gaan. Vlaanderen heeft, met andere woorden, veel jobs en relatief oudere werkenden.

Brussel heeft daarentegen een jonge bevolking, waarvan een deel werkloos is. Op termijn kunnen Brusselaars die in het Brussels Gewest geen job vinden, dan ook in het Vlaams of het Waals Gewest op zoek gaan naar werk. Vooral de jobs in Vlaanderen lijken mij interessant.

Qua mobiliteit is het interessant voor Brusselaars om in Vlaanderen te gaan werken. Het is immers moeilijk 's ochtends vanuit het Vlaams of het Waals Gewest Brussel binnen te rijden, terwijl Brusselaars die de omgekeerde beweging maken, veel minder problemen hebben, omdat ze tegen de files in rijden.

[245]

De zeer gewaardeerde directeur van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) Fons Leroy deed tijdens een interview in La Dernière Heure onlangs een oproep aan de Brusselaars om in Vlaanderen te gaan werken. Het was een opmerkelijk charmeoffensief van de topman van de VDAB. Hij richtte zich expliciet tot de inwoners van ons gewest en wees erop dat er vacatures en mogelijkheden zijn in Vlaanderen, als ze moeilijk aan de bak komen in Brussel.

Ik veronderstel dat u de oproep van de heer Leroy steunt. Het is goed dat er over de muren van de gewesten heen wordt gekeken. De samenwerking tussen de VDAB en Actiris verloopt vlot. Het aantal Brusselaars dat in Vlaanderen werkt, stijgt reeds enkele jaren. Maar gaat die stijging wel snel genoeg? Kunt u mij daar uw mening over geven? Hoe verloopt de samenwerking tussen Actiris en de VDAB concreet? Is die efficiënt? Ik neem aan van wel, maar ik zou het u graag horen bevestigen.

De VDAB beweert dat de Brusselse regering vooral focust op jonge werknemers. Dat ligt inderdaad in de lijn van uw beleid en dat van de regering en het blijkt ook succesvol te zijn. Toch zijn er nog steeds jonge werknemers die niet aan de bak komen in Brussel. Wat vindt u van het idee dat zij in

Vlaanderen zouden gaan werken?

[247]

Dan heb ik nog een vraag over het Luchthavenhuis Brussels Airport. Het is de bedoeling dat de VDAB de vacatures van de luchthaven van Zaventem verspreidt, waarna Actiris ze invult. Wordt u daarbij betrokken? Hebt u het project inmiddels geëvalueerd?

Er vond enkele maanden geleden een interessante campagne plaats met Vincent Kompany, waarin hij zijn steun verleende aan de samenwerking tussen de VDAB en Actiris. Ik las ergens dat de campagne een succes was. Beschikt u over concrete cijfers over wat de campagne teweeg heeft gebracht?

Hoe probeert u in het kader van uw bevoegdheden de oproep van de VDAB aan de Brusselse werkzoekenden te steunen?

[249]

De voorzitter.- De heer Gosuin heeft het woord.

De heer Didier Gosuin, minister.- De mechanismen met betrekking tot de uitwisseling van vacatures tussen Actiris en de VDAB bestaan sinds 2008. In 2012 werden er bijvoorbeeld 696 vacatures uitgewisseld en in 2017 3.501. Die samenwerking bestaat ook uit de organisatie van jobdates, jobbeurzen en gezamenlijke informatiesessies. In 2016 breidden we die samenwerking uit met de invoering van het mandateringsmechanisme. Dat is een nieuw, relevant mechanisme.

Concreet houdt dat in dat werkzoekenden die voldoende Nederlands spreken, zich kunnen laten begeleiden door de VDAB om een job te vinden bij een Nederlandstalige werkgever in het Brussels Gewest of in Vlaanderen. Werkzoekenden kunnen bovendien opleidingen van de VDAB of bij een van hun partners volgen. Na het voltooien van die opleiding worden ze nog hoogstens zes maanden door de VDAB begeleid.

In 2017 werd er ook een gezamenlijke campagne rond het aanleren van het Nederlands gelanceerd met de naam "J'apprends le flamand avec Vincent". Die campagne was een groot succes. Na drie maanden hadden zich meer dan duizend Brusselse werkzoekenden, waaronder 97% Franstaligen, voor een infosessie ingeschreven. De VDAB realiseerde 256 nieuwe begeleidingen tegenover slechts 159 tussen januari en september 2017.

[251]

Die goede resultaten zetten zich in 2018 verder, want tot nu toe stapten er 111 mensen in een begeleidingstraject.

Op basis van de enquête over de arbeidskrachten van de FOD Economie kan een raming worden gemaakt van de in- en uitstroom van pendelaars. Ik wijs u erop dat die gegevens zijn gebaseerd op de woon- en werkplaats van de werknemers, zonder dat rekening werd gehouden met de taalrol.

Uit de enquête blijkt dat het aantal Brusselaars dat in Vlaanderen of in Wallonië werkt, in de periode 2012-2017 met 15% of met iets meer dan 10.000 is gestegen, en er in 2017 77.000 Brusselaars buiten het gewest werkten.

Het aantal Brusselaars dat in Vlaanderen werkt, is tussen 2012 en 2017 met meer dan 5.000 gestegen, goed voor een procentuele groei met 12%. In 2017 is het aantal Brusselaars dat in Vlaanderen werkt met bijna 2.000 eenheden en dus 4% gestegen in vergelijking met 2016. Dat komt neer op 51.000 Brusselaars die in Vlaanderen werken.

Zoals blijkt uit de toelichting die ik net heb gegeven, wordt de positieve samenwerking tussen Actiris en de VDAB jaar na jaar uitgebreid. De gezamenlijke doelstellingen worden in een overeenkomst tussen overheidsdiensten vastgelegd en door de respectieve beheerscomités goedgekeurd. De gezamenlijke acties worden aan de hand van beleidsindicatoren en operationele indicatoren geëvalueerd.

[253]

In het kader van het mandaatsysteem wordt inderdaad bijzondere aandacht besteed aan jonge Brusselse werkzoekenden, ook al is het mechanisme toegankelijk voor alle doelgroepen. Ter illustratie, de jongeren vertegenwoordigden in 2017 32% van het via het mandaatmechanisme gevolgde publiek. Dat wil zeggen dat 68% geen jongeren zijn.

Wat de door Vlaamse werkgevers gezochte profielen betreft, kan ik u meedelen dat de voornaamste noden momenteel voornamelijk technici en schoonmaakpersoneel en de medische sector, de vervoersector, de logistieke sector en de verkoopsector betreffen.

Het merendeel van de door de VDAB begeleide werkzoekenden valt onder de volgende sectoren: 46% in de sector business, verkoop en IT en 19% in de sector diensten aan personen en aan ondernemingen.

Het Luchthavenhuis Brussels Airport is een gezamenlijk initiatief van de VDAB, Actiris, de Brussels Airport Company (BAC), VOKA, BECI, de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Vlaams-Brabant en het Sociaal Fonds Transport en Logistiek.

[255]

[257] *(verder in het Nederlands)*

Die samenwerking bestaat al sinds 2013 en heeft als doel jobs in de luchthavensector te promoten. Actiris is dus al van in het begin bij dat initiatief betrokken.

In december 2016 werd het Luchthavenhuis Brussels Airport een vzw. Sindsdien werden de activiteiten ervan gediversifieerd met onder andere jobbeurzen, de publicatie van vacatures en de oprichting van een luchthavenacademie. De academie voorziet in een aanbod van structurele opleidingen op basis van de behoeften van de sector. Een eerste proefproject voor het beroep van ramphandler werd gelanceerd. De kandidaten, geselecteerd tijdens een jobbeurs, kregen een grondige taalopleiding en een gerichte technische opleiding. Het resultaat is dat ze aan het werk kunnen bij drie dienstverlenende bedrijven, namelijk DHL, Swissport en Aviapartner.

Het Luchthavenhuis Brussels Airport zal binnenkort gelijkaardige proefprojecten lanceren, voordat de aanpak ervan gestructureerd wordt. Uiteraard zal Actiris van de gelegenheid gebruikmaken om Brusselaars een job in de luchthaven aan te bieden.

[259]

De voorzitter.- De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva (CD&V).- Ik stel het op prijs om over exacte cijfers te beschikken, al is uit de vorige vraag gebleken dat die al eens verschillend geïnterpreteerd worden. Ik denk echter dat we de juiste richting uitgaan.

M. Didier Gosuin, ministre.- Interprétés par certains, pas par tout le monde.

De heer Paul Delva (CD&V).- De samenwerking tussen de VDAB en Actiris is een mooi voorbeeld van hoe er ondanks een gewestgrens een hand kan worden uitgestoken in plaats van dat er een muur wordt opgetrokken. Het voorbeeld verdient zeker navolging.

Brusselaars zullen de komende jaren veel mogelijkheden krijgen om een job te vinden, niet alleen in Vlaanderen maar ook in Wallonië. Het is goed om werkzoekenden op een positieve wijze aan te moedigen om ook op andere plaatsen naar werk uit te kijken. Natuurlijk speelt talenkennis daarbij een belangrijke rol, want hierdoor verhogen de kansen om een job te vinden, aanzienlijk.

Ik ben ook blij met cijfers van het project waar Vincent Kompany aan meegewerkt heeft. Nogal wat

projecten waaraan hij meewerkt, zijn succesvol. Ik hoop dat het project dat hij morgenavond met een aantal vrienden op het WK wil realiseren, dat ook zal zijn.

[265]

- *Het incident is gesloten.*

[267]

QUESTION ORALE DE M. AMET GJANAJ

À M. DIDIER GOSUIN, MINISTRE DU GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE, CHARGÉ DE L'EMPLOI, DE L'ÉCONOMIE ET DE LA LUTTE CONTRE L'INCENDIE ET L'AIDE MÉDICALE URGENTE,

concernant "la politique parentale dans les entreprises bruxelloises et les discriminations liées à la grossesse et à la maternité dans le cadre professionnel".

[269]

M. le président.- La parole est à M. Gjanaj.

M. Amet Gjanaj (PS).- Le 3 mai dernier, La Libre Belgique annonçait que le groupe Danone avait introduit une nouvelle politique parentale globale en faveur de ses employés, offrant plus de congés payés sans distinction de genre et plus de droits pour le deuxième parent. Cette mesure permet également de mettre en lumière le fait que très peu d'entreprises belges, et notamment bruxelloises, disposaient d'une véritable politique parentale.

Les travailleurs belges de la multinationale française peuvent désormais prendre trois semaines supplémentaires de congés payés de maternité et deux semaines de congés, entièrement rémunérées, pour le second parent, ou dix semaines supplémentaires de congés d'adoption, atteignant ainsi quatorze semaines.

Les syndicats sont unanimes et considèrent que ce type de politique parentale offre de réels avantages extralégaux aux travailleurs. Ils pointent également leurs difficultés à dresser la liste les petites et moyennes entreprises appliquant des politiques similaires, en raison de l'absence de délégation syndicale en leur sein.

Ces mesures se distinguent d'autant plus que, dans un communiqué datant du mardi 29 mai 2018, l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes (IEFH) rapportait une nette augmentation des discriminations liées à la grossesse et à la maternité dans le cadre professionnel pour l'année 2017.

En effet, les chiffres ont purement et simplement doublé en un an. Même si le gonflement de ces chiffres est en partie dû à une prise de conscience venue du mouvement #metoo, ils ne sont pas moins le reflet d'un déséquilibre systématique et d'une misogynie dans le cadre professionnel. Ces chiffres clament ce que de nombreuses femmes continuent de dénoncer : elles ne sont toujours pas nos égales !

En octobre 2017, l'IEFH a lancé une campagne nommée Maman reste à bord, qui fait écho aux résultats effarants de son étude Grossesse et maternité au travail - Les expériences des candidates, des travailleuses et des indépendantes en Belgique.

[271]

Grâce à celle-ci, nous apprenons, par exemple, que pour près d'une travailleuse sur cinq, le droit au congé de maternité n'est pas respecté. Il n'est pas rare non plus que l'employeur n'apporte aucun soutien à la travailleuse enceinte et ne respecte pas les obligations légales qui lui incombent en matière de protection de la travailleuse et de son enfant. Quelque 46% des travailleuses estiment même qu'il existe, dans leur fonction, un risque pour la sécurité et la santé des femmes enceintes, des femmes qui allaitent ou des bébés.

La situation est préoccupante. Mon groupe et moi-même sommes convaincus qu'une réponse politique est nécessaire si nous désirons nous défaire du sexisme ambiant. D'ailleurs, pour rappel, nous avons voté en novembre 2016 une résolution portée par ma collègue Simone Susskind, allant dans le sens d'une harmonisation des congés parentaux et d'une amélioration de l'égalité et de la solidarité entre les hommes et les femmes.

M. le ministre, disposeriez-vous d'informations quant au nombre et à la nature des entreprises bruxelloises qui ont opté pour cette forme de politique parentale ? Ne serait-il pas possible de prévoir des incitants ou des séances d'information pour favoriser ce type de politique parentale et le respect de l'égalité des genres au sein des entreprises bruxelloises ?

Qu'en est-il des discriminations liées à la grossesse et à la maternité à Bruxelles ? Existe-t-il des données chiffrées concernant les femmes ayant fait l'objet de discriminations en raison de leur grossesse ou maternité ?

Quels sont les leviers dont dispose le gouvernement pour améliorer la situation et qu'est-il fait pour enrayer ce problème ? Le gouvernement réfléchit-il à un nouveau modèle de politiques familiales

favorisant l'égalité entre les sexes face à la parentalité ?

Disposeriez-vous de plus d'informations concernant la nature de ce type de discriminations ?
Sauriez-vous nous donner d'éventuelles conclusions de la campagne Maman reste à bord, de l'IEFH ?

En décembre dernier, Mme Debaets avait confié à ma collègue Kenza Yacoubi que des protocoles d'accord entre la Région, Unia et l'IEFH seraient conclus sous peu afin de lutter efficacement contre les freins à l'embauche au sens large. Qu'en est-il aujourd'hui ?

Mme Debaets avait également déclaré que la nouvelle ordonnance relative aux discriminations à l'embauche serait effective pour les cas de discriminations liées à la grossesse et à la maternité. Cette forme de discrimination a-t-elle fait l'objet d'une procédure, comme les appels mystères ou les faux curriculum vitae ? Ces mesures sont-elles adaptées à ce cas précis ?

[273]

M. le président.- La parole est à M. Gosuin.

M. Didier Gosuin, ministre.- La question de l'égalité de genre dans le domaine de l'emploi est une problématique importante et la question de la politique parentale est incontestablement un levier sur lequel il est possible de jouer.

Comme vous le savez, c'est le gouvernement fédéral qui est compétent pour régler de manière générale les conditions de travail. Toutefois, la Région peut également agir sur certains leviers. Par exemple, dans le cadre de la Stratégie 2025, le gouvernement et les partenaires sociaux ont décidé de s'attaquer à la problématique des familles monoparentales et de leur accès à un emploi durable et de qualité.

Un plan d'actions a été élaboré par l'ensemble des départements régionaux. Le rapport sera soumis à validation lors du prochain sommet social et les priorités seront identifiées pour 2019. Sans vouloir en dévoiler le contenu ici, sachez que la partie économie et emploi de ce plan d'actions reprend des mesures de sensibilisation et d'incitation à l'égard des employeurs bruxellois, afin qu'ils s'inscrivent dans la volonté régionale de s'attaquer à cette problématique.

À ce jour, je n'ai pas connaissance du nombre d'entreprises bruxelloises ayant mis en place des conditions plus favorables en matière de politique parentale, parce que celles-ci relèvent du contrat de travail et donc de la responsabilité du gouvernement fédéral.

En 2017, l'IEFH a ouvert, pour la Région bruxelloise, 40 dossiers relatifs aux discriminations liées à la grossesse, à l'accouchement et à la maternité. Il s'agissait de huit signalements et 32 demandes de renseignements. Seuls cinq dossiers sur les 40 concernaient l'accès au travail. Pour les autres, la Direction de l'Inspection régionale de l'emploi n'était pas compétente. L'institut envoie les dossiers portant sur la discrimination pendant l'exercice du contrat de travail au service de Contrôle des lois sociales du Service public fédéral (SPF) Emploi, Travail et Concertation sociale.

En application de mon ordonnance du 16 novembre 2017 visant à lutter contre les discriminations en matière d'emploi, l'IEFH nous transmet des dossiers en matière de discrimination à l'embauche depuis début 2018.

[275]

Les chiffres provisoires pour 2018 ont été demandés, mais n'étaient pas encore disponibles. La Direction de l'inspection régionale de l'emploi ne dispose pas non plus de ces données chiffrées, car l'IEFH n'envoie pas systématiquement tous les dossiers à notre service d'inspection. L'institut réalise lui-même une analyse approfondie des dossiers et n'envoie à la Direction de l'inspection régionale de l'emploi que ceux pour lesquels un test de situation apporterait une valeur ajoutée à l'enquête, et ce conformément à l'ordonnance dont je viens de parler.

Sur cette base, au premier trimestre 2018, la Direction de l'inspection régionale de l'emploi a reçu et ouvert six dossiers : deux d'Unia et quatre de l'IEFH. Les critères de discrimination mentionnés dans ces six dossiers étaient les suivants : sexe (trois fois), grossesse (une fois), origine ethnique (une fois), handicap (une fois) et conviction religieuse (une fois). Il est à noter qu'un dossier portait sur deux critères différents.

La Direction de l'inspection régionale de l'emploi a donc effectivement ouvert un dossier de discrimination à l'embauche dont le critère était la grossesse. Vu que ce dossier est actuellement en examen, je peux seulement vous communiquer qu'un test de situation est en cours. La collaboration entre la Direction de l'inspection régionale de l'Emploi, Unia et l'IEFH a été officialisée par un protocole le 1er mai 2018.

Étant donné qu'il s'agit d'une nouveauté, la collaboration entre la Direction de l'inspection régionale de l'emploi et l'IEFH, ainsi que la pertinence de l'utilisation des tests de situation pour ce type de discrimination, seront évaluées et adaptées le cas échéant.

[277]

M. le président.- La parole est à M. Gjanaj.

M. Amet Gjanaj (PS).- Nous resterons attentifs à l'évolution de ce dossier. Il est étonnant de constater qu'un fossé sépare les chiffres importants mentionnés par l'étude Grossesse et maternité au travail et le nombre étonnamment bas de dossiers introduits.

M. Didier Gosuin, ministre.- Ils ne sont pas si peu nombreux que cela, puisqu'il y en a tout de même 40. Par contre, 35 d'entre eux concernent le niveau fédéral. Les discriminations à la grossesse se font essentiellement dans le cadre des relations de travail. La majorité de cette problématique ne relève donc pas de nos compétences et n'est pas couverte par notre ordonnance. Nous intervenons en effet au stade de l'embauche et faisons les tests nécessaires en cas de discrimination.

Il n'y avait aucun dossier relatif à ce type de discrimination par le passé. Les mécanismes que nous mettons en place avec Unia et l'institut sont donc nouveaux. Je trouve cela plutôt intéressant.

M. Amet Gjanaj (PS).- Merci pour ces informations complémentaires.

- *L'incident est clos.*

[285]

QUESTION ORALE DE MME KENZA YACOUBI

À M. DIDIER GOSUIN, MINISTRE DU GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE, CHARGÉ DE L'EMPLOI, DE L'ÉCONOMIE ET DE LA LUTTE CONTRE L'INCENDIE ET L'AIDE MÉDICALE URGENTE,

concernant "la discrimination à l'embauche".

M. le président.- À la demande de l'auteure, excusée, et avec l'accord du ministre, la question orale est reportée à une prochaine réunion.

[287]

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PAUL DELVA

AAN DE HEER DIDIER GOSUIN, MINISTER VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING, BELAST MET TEWERKSTELLING, ECONOMIE EN BRANDBESTRIJDING EN DRINGENDE MEDISCHE HULP,

betreffende "de verhouding tussen het Brusselse activeringsbeleid en het stijgende aantal leefloners".

[289]

De voorzitter.- De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva (CD&V).- ik richtte mijn vraag aanvankelijk tot minister Gosuin, maar het Uitgebreid Bureau heeft ze doorverwezen naar de commissie voor de Sociale Zaken. Collegelid Smet kon toen enkel antwoord geven op een aantal vragen die binnen zijn bevoegdheden vielen en stelde voor om de vraag opnieuw aan u te richten.

Ik heb van minister Smet geen antwoord gekregen op de vragen over het verband tussen het ontvangen van een leefloon en het hebben van een job. Het is een wereldwijd fenomeen dat meer en meer mensen die aan het werk zijn, in financiële problemen geraken en alsnog een leefloon moeten aanvragen. Ik had graag geweten of dat ook in Brussel het geval is.

Ik haalde in mijn vraag cijfers aan over de stijging van het aantal leefloners in Brussel. In de Vlaamse en Waalse steden is er trouwens ook een stijging merkbaar. In een periode van tien jaar is het aandeel begunstigen van een leefloon in de bevolkingsgroep van 18 tot 64 jaar in Brussel in 2016 met 4,7 % gestegen en met 6,6 % in 2016. Ook in de omringende gewesten constateert men een sterke stijging. Een aantal structurele of conjuncturele factoren zijn daar de oorzaak van, maar ze verklaren niet de volledige toename van het aantal begunstigen van een leefloon.

Hoeveel personen die zich bij Actiris als werkzoekende hebben ingeschreven, hebben een leefloon aangevraagd? Hoeveel hebben dat leefloon ook daadwerkelijk ontvangen? Is er een evolutie merkbaar?

Hoeveel personen in Brussel die een job hebben, doen toch een beroep op een leefloon? Beschikt u over cijfers ter zake? Kunt u me die bezorgen? Hoe evalueert u die cijfers? Kunt u ook schetsen hoe de situatie over meerdere jaren geëvolueerd is?

[291]

De voorzitter.- De heer Gosuin heeft het woord.

De heer Didier Gosuin, minister.- Het Brussels Gewest werkt sinds 1995 via Actiris samen met de OCMW's, om leefloners toegang tot de arbeidsmarkt te bieden. Die bevoegdheid van het gewest wordt historisch uitgeoefend als de leefloners werkzoekenden of gelijkgestelde werknemers zijn.

In 2016 volgden de OCMW's in dat kader 14.816 personen. In 2017 ging het om 15.205 personen. In 2017 werd met andere woorden 40% van de 37.936 leefloners in het kader van die samenwerking gevolgd.

Sinds 2014 verplicht de federale overheid de OCMW's er overigens toe te controleren dat leefloners hun beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt kenbaar maken door zich als werkzoekende bij Actiris in te schrijven.

Niet het gewest, maar de federale overheid is bevoegd voor de toekenning van het leefloon. Ik beschik dan ook alleen over gegevens van werkzoekenden die steun trekken bij het OCMW. De gegevens over werkende personen die een aanvullend leefloon ontvangen, moet u bij de federale overheid opvragen.

De analyse van de cijfers is complex, aangezien er rekening moet worden gehouden met het feit dat het publiek van de OCMW's bestaat uit personen die zich in een kwetsbare maatschappelijke positie bevinden, waardoor het voor hen moeilijk is om werk te vinden. Het betreft personen met fysieke of mentale gezondheidsproblemen, studenten die met moeilijkheden kampen en kwetsbare personen. Zij kunnen dankzij een aangepast inschakelingsproject opnieuw aan de slag.

[293]

Om een correcte evaluatie te kunnen maken, moet men beschikken over een longitudinale analyse van de door die personen afgelegde trajecten. Dergelijke analyses worden momenteel gericht uitgevoerd, met vaak verschillende methodologieën, wat een vergelijking bemoeilijkt.

De versterking van het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid zou ervoor moeten zorgen dat we kunnen beschikken over relevante evaluaties op gewestelijk niveau.

[295]

De voorzitter.- De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva (CD&V).- Ik begrijp dat de cijfers beschikbaar zijn bij de federale overheid. Ik probeer ze dus via een andere weg op te vragen.

- *Het incident is gesloten.*

[299]

QUESTION ORALE DE M. ARNAUD PINXTEREN

À M. DIDIER GOSUIN, MINISTRE DU GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE, CHARGÉ DE L'EMPLOI, DE L'ÉCONOMIE ET DE LA LUTTE CONTRE L'INCENDIE ET L'AIDE MÉDICALE URGENTE,

concernant "l'insertion de clauses sociales dans les marchés publics".

[301]

M. le président.- La parole est à M. Pinxteren.

M. Arnaud Pinxteren (Ecolo).- Le 8 mai 2014 était promulguée une ordonnance relative à l'inclusion de clauses sociales dans les marchés publics. Ce texte vise essentiellement la formation et l'insertion des demandeurs d'emplois, grâce à la conclusion de partenariats, notamment avec Actiris, ou de sous-traitance avec des entreprises d'économie sociale.

Concrètement, les clauses sociales recouvrent différents aspects : des conditions d'accès ou la réservation du marché/de lots à une entreprise d'économie sociale ; des conditions d'exécution ou des exigences visant à intégrer dans le chantier/service concerné un apprenti/stagiaire/apprenant pour un certain nombre d'heures de stage ou en contrat d'insertion ; des critères d'attribution dans le cas d'une procédure basée sur l'offre économiquement la plus avantageuse (comme la prise en compte de l'effort de formation dans la pondération).

Afin de guider les acheteurs publics, une cellule de coordination et d'appui a été mise en place chez Actiris, fournissant les services suivants : l'aide à la sélection et à la rédaction de la clause sociale la plus adaptée au marché concerné ; la réalisation d'analyses prospectives pour les marchés à venir ; l'information des entreprises ("classiques" ou d'économie sociale) confrontées à une clause sociale ; l'interface entre les entreprises et les opérateurs de formation en cas de clause de formation ou en cas de clause d'insertion ; la mise en concordance des candidats pour les offres d'emploi à clauses sociales.

Il existe également un site internet : <http://clausesocialebruxelles.be/?lang=fr>, qui devrait être réactualisé, compte tenu des nouvelles directives européennes en la matière et, par conséquent, des nouvelles lois fédérales.

En mars 2017, lors d'une conférence de presse commune avec le ministre-président sur la lutte contre le dumping social, vous en appeliez à la mise en œuvre d'une nouvelle législation sur les clauses sociales mais, sauf erreur de ma part, je ne vois pas les suites données à cette déclaration.

Il apparaît pourtant essentiel de mettre en place des objectifs pour que les marchés publics de la Région bruxelloise contiennent des clauses sociales (et environnementales et éthiques).

Quelles suites réservez-vous à l'ordonnance du 8 mai 2014 ? La mise en œuvre d'objectifs contraignants en termes d'inclusion de clauses sociales dans les marchés publics est-elle décidée ? Si oui, pour quand et quelle est la proportion de marchés devant comporter une clause sociale ?

Combien de marchés publics la cellule d'appui et de coordination d'Actiris a-t-elle suivis ?

Des actions de sensibilisation sont-elles menées par cette cellule auprès des autres acheteurs publics pour encourager l'inclusion de ces causes ? Si oui, quelles sont ces actions ? En quel nombre ?

[303]

M. le président.- La parole est à M. Gosuin.

M. Didier Gosuin, ministre.- Comme vous venez de l'expliquer, mon souhait était d'améliorer le texte actuel de l'ordonnance du 8 mai 2014 relative à l'inclusion de clauses sociales dans les marchés publics en vue, notamment, d'y insérer l'obligation d'insertion de clauses sociales dans les marchés publics.

Un premier travail de rédaction de cet avant-projet d'ordonnance a été réalisé allant jusqu'à l'obtention d'un avis favorable de l'Inspection des finances. Toutefois, et après de multiples consultations, il semblait très compliqué, voire impossible, de justifier les compétences régionales en la matière, même en s'appuyant sur la théorie des pouvoirs implicites.

Comme vous devez le savoir, l'ordonnance de 2014 précitée avait ainsi été modifiée à la suite de l'avis du Conseil d'État en vue de supprimer cette obligation d'inclusion de clauses sociales.

Pour sortir de cette problématique liée à la répartition des compétences, un projet de circulaire imposant les clauses sociales dans les marchés publics sera déposé, avant les vacances parlementaires, sur la table du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale.

Le mécanisme de la circulaire a l'avantage de contourner la compétence fédérale en matière de marché public et de transformer cette obligation en instruction du supérieur hiérarchique.

Le projet de circulaire vise ainsi à imposer les clauses sociales, dans tous les marchés dont la durée d'exécution est supérieure ou égale à 60 jours et dont la valeur estimée hors TVA dépasse 750.000

euros pour les marchés de travaux et le seuil européen, soit 221.000 euros actuellement, pour les marchés de services.

Les pouvoirs adjudicateurs visés seront l'ensemble de l'administration régionale bruxelloise ainsi que les organismes publics régionaux soumis à l'ordonnance organique du 23 février 2006 portant les dispositions applicables au budget, à la comptabilité et au contrôle (OOBCC).

Nous avançons donc clairement vers l'imposition de clauses sociales dans certains marchés publics. De plus, comme le gouvernement s'y est engagé, dans sa déclaration de politique régionale, la volonté est de favoriser les clauses sociales de formation dans les marchés publics, notamment en vue d'augmenter les chances de première expérience professionnelle.

Le souhait est de faire entrer cette obligation en vigueur au 1er janvier 2019, d'une part en vue de permettre aux pouvoirs adjudicateurs de tenir compte de cette obligation dans leurs futurs cahiers spéciaux des charges et, d'autre part, afin de rédiger un vade-mecum sur l'insertion de clauses sociales en collaboration avec Actiris, Bruxelles Formation, les opérateurs de formation en alternance, l'Observatoire des prix de référence dans les marchés publics, Bruxelles Pouvoirs locaux et les interlocuteurs sociaux.

Il convient effectivement de ne pas se limiter aux effets d'annonce mais de permettre un réel soutien aux adjudicateurs dans la rédaction, le suivi et l'exécution des clauses sociales.

[305]

Depuis l'entrée en vigueur de l'ordonnance de 2014, Actiris a été sollicité 181 fois par des pouvoirs adjudicateurs dans le cadre de conseils, relectures ou rédactions des cahiers spéciaux des charges.

Chaque année, Actiris organise deux formations générales relatives aux clauses sociales, destinées aux pouvoirs adjudicateurs, où environ 30 personnes sont présentes. Actiris a également organisé des formations spécifiques pour les organismes d'intérêt public (OIP) bruxellois, à la suite d'une circulaire de 2012. Chaque OIP y a participé sauf le Service d'incendie et d'aide médicale urgente (Siamu).

Actiris intervient également, au minimum une fois par an, lors de formations ou séminaires donnés par des entreprises privées en vue de sensibiliser les entreprises aux clauses sociales. De même, il propose régulièrement des présentations auprès d'autres administrations ou institutions publiques communautaires, fédérales et européennes. Selon Actiris, une soixantaine de formations et actions de sensibilisation, individuelles ou collectives, ont été organisées à l'attention des pouvoirs adjudicateurs, depuis fin 2014.

[307]

M. le président.- La parole est à M. Pinxteren.

M. Arnaud Pinxteren (Ecolo).- Combien de marchés publics la cellule d'appui et de coordination d'Actiris a-t-elle pu suivre ?

M. Didier Gosuin, ministre.- Cent quatre-vingt-un.

M. Arnaud Pinxteren (Ecolo).- Vous dites procéder par circulaire. Le choix posé dans les textes de 2014, tant pour les clauses environnementales que sociales, était de travailler non pas par une obligation (ce qui posait un problème de répartition de compétences) mais par voie incitative, publicité ou contre-publicité. Ce n'est pas le moyen d'action retenu en l'espèce, mais l'objectif reste entier.

Vous mettez en place une circulaire dotée d'une série de moyens. Avez-vous un objectif à l'horizon de cinq ans sur le nombre de marchés publics qui pourraient faire l'objet d'une clause sociale ?

[313]

M. le président.- La parole est à M. Gosuin.

M. Didier Gosuin, ministre.- Je n'ai pas ce chiffre. Cependant, ce matin, le gouvernement a adopté le guide de bonnes pratiques, et la semaine prochaine viendra le tour de la circulaire.

[315]

M. le président.- La parole est à M. Pinxteren.

M. Arnaud Pinxteren (Ecolo).- Entendu, merci pour cette précision.

[317]

- *L'incident est clos.*